

VONDSTEN VAN BRAKWATERMOSSOLS (*MYTILOPSIS LEUCOPHAEATA*) IN NOORD GRONINGEN

W.J. Kuijper

Mytilopsis leucophaeata in Northern Groningen (the Netherlands)

In May 2001 the author investigated some waters near the seadike in the north of the province of Groningen, the Netherlands. The focus was on the presence of brackish water molluscs. At three localities (figure 1) live specimens of *Mytilopsis leucophaeata* were found. The animals were found attached to the underside of big stones lining the banks of canals and a harbour within one single watersystem near the town of Delfzijl. No other molluscs were found.

In 2000 publiceerde ik een overzicht van de weekdieren in de Nederlandse brakwatergebieden. Hierin konden als belangrijkste aanvulling op de bekende verspreiding van de Brakwatermossel, zoals gemeld in Gittenberger et al. (1998), de populaties in het Kanaal Terneuzen – Gent en het Termunterzijldiep genoemd worden.

Verder onderzoek heeft nu weer enkele vindplaatsen van deze zeldzame soort opgeleverd. Een vondstmelding van de heer Zwarberg van Brakwatermossels bij Termunten was de aanleiding om op 2 mei 2001 op enkele plaatsen in het Groningse kustgebied naar brakwatermollusken te gaan zoeken. Dit leverde het volgende op.

- * Woldendorp, Termunterzijldiep (naast brug in weg Weiwerd – Woldendorp, 263.580/590.100). Levend *Potamopyrgus antipodarum* (1) en *Anodonta cygnea* (1). Op de oever in oude bagger lagen lege doubletten van *Unio pictorum* (1), *Dreissena polymorpha* (enkele) en *Mytilopsis leucophaeata* (enkele).
- * Weiwerd, westpunt Oosterhornhaven (259.950/592.225). Onderzoek van de stenen op de zuidoever leverde 1 molluskensoort op: *Mytilopsis leucophaeata* (weinig). De dieren waren aanwezig in dichtheden van 0 tot enkele per steen. Voornamelijk tegen de onderkant van de stenen en op dieptes van 1 à 2 dm (veel dieper is niet gezocht). Andere brakwaterorganismen op deze plek waren groen- en roodalg, veel hydroïdpoliepen, vlokreeften en Brakwaterzeepokken.
- * Weiwerd, oostpunt Oosterhornhaven (262.200/591.300). Hier werd eveneens op de stenen oever gezocht naar Brakwatermossels. Zij werden niet gevonden. Wel kwamen er de andere brakwater-indicatoren Brakwaterzeepok, vlokreeft en hydroïdpoliep voor.
- * Weiwerd (Delfzijl), Eemskanaal (zuidelijke tak, 257.900/592.900). Langs de Vennendijk werd op de zuidoever van het kanaal onder stenen naar waterdieren gezocht. Onder de stenen leefde *Mytilopsis leucophaeata* in kleine aantallen, samen met Brakwaterzeepokken.
- * Delfzijl, Eemskanaal (noordelijke tak, 256.950/593.825). Nabij de brug in de stad werd op de noordoever een plekje met stenen in het water ontdekt. Onder deze stenen leefde *Mytilopsis leucophaeata* in kleine aantallen (enkele tientallen). Brakwaterzeepokken waren als lege huisjes aanwezig. Door de vele verticale stalen damwanden als oeverbeschoeiing is in dit kanaaldeel onderzoek lastig.

Door bovenstaande resultaten van een kort malacologisch onderzoek, kunnen we concluderen dat de Brak-

watermossel een wat grotere verspreiding heeft dan we tot nu toe wisten. Als we de vindplaatsen met levende dieren op de kaart (figuur 1) bekijken dan vallen zij binnen één waterenheid. Dit water in de havens en kanalen in en bij Delfzijl is kennelijk voor een groot deel brak. Bij uitgebreider onderzoek kan de uitgestrektheid van dit gebied bepaald worden. Komen er nog andere molluskensoorten voor? In hoeverre bedreigingen kunnen optreden is mij niet bekend. Een eerdere vondst uit dit gebied is die uit 1966. Er waren toen grote aantallen Brakwatermossels aanwezig in een koelwatersysteem (Schuitema, 1967).

De genoemde populatie bij Termunten (in het Termunterzijldiep) kan verdwenen zijn doordat de waterhuishouding veranderd is. Bij de zeedijk is namelijk een nieuwe sluis gebouwd.

Naast het voorkomen van de Brakwatermossel werd er in enkele kleinere wateren (sloten, plasjes) bij de zeedijk langs de Eems en de Dollard naar andere brakwatersoorten gezocht. Zij werden niet gevonden.

Momenteel kennen we drie plaatsen in Nederland waar de Brakwatermossel in grote aantallen leeft. Dit zijn het Noordzeekanaal (zeer algemeen), Kanaal Terneuzen-Gent (bij Terneuzen) en het Eemskanaal/Oosterhornhaven-gebied (bij Delfzijl).

Literatuur

- Gittenberger, E., A.W. Janssen, W.J. Kuijper, J.G.J. Kuiper, T. Meijer, G. van der Velde & J.N. de Vries, 1998. De Nederlandse zoetwatermollusken. Recente en fossiele weekdieren uit zoet en brak water. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS-Nederland. Nederlandse Fauna 2. Leiden.
- Kuijper, W.J., 2000. De weekdieren van de Nederlandse brakwatergebieden (Mollusca). Nederlandse Faunistische Mededelingen, 12: 41-120.
- Schuitema, A.K., 1967. *Congeria cochleata* (Kickx) uit de gemeente Delfzijl. Corr.-blad Ned. Malac. Ver., No. 122: 1304.

Adres van de auteur:

Westerbaan 20

2201 EV Noordwijk

E-mail: w.kuijper@arch.leidenuniv.nl

Kaartje bij: W.J. Kuijper, vondsten van brakwatermossels
(*Mytilopsis leucophaeata*) in Noord-Groningen

Vindplaatsen (zwarte ster) van levende Brakwatermossels in de omgeving
van Delfzijl op 2 mei 2001. Open ster: lege schelpen.

